

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ”**

Методичні рекомендації

Харків
2013

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ”**

Методичні рекомендації

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів 5 курсу

**Харків
2013**

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни “Право Європейського Союзу”: методичні рекомендації (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, напрям підготовки 8.03040101 “Правознавство”) для студентів 5 курсу / уклад.: Т. М. Анакіна, М. В. Буроменський, Т. В. Комарова та ін. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 23 с.

У к л а д а ч і: Т. М. Анакіна,
М. В. Буроменський,
Т. В. Комарова,
В. М. Стешенко,
О. Я. Трагнюк

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2 від 14.02.2013 р.)*

1. ВСТУП

Індивідуальна робота студентів як невід’ємна складова процесу вивчення навчальної дисципліни “Право Європейського Союзу” запроваджена відповідно до вимог організації навчального процесу в кредитно-модульній системі.

Завдання індивідуальної роботи полягає в поглибленні уявлень студентів про окремі теоретичні аспекти права Європейського Союзу як особливої правової системи, що сформувалася в рамках специфічного інтеграційного утворення, його предмет, метод, систему, джерела, засоби правового захисту, а також про загальні питання історії становлення і розвитку європейської інтеграції, природи ЄС, інституційної будови Союзу та його відносин з Україною.

Індивідуальна робота як вид навчання дає можливість студенту закріпити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення окремих тем курсу, оволодіти навиками самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, інтерпретувати матеріали періодичної літератури, аналізувати наукову літературу, набувати досвіду дослідницької роботи.

Індивідуальна робота виконується студентами самостійно у позааудиторний час¹.

¹ При розробці рекомендацій до виконання індивідуальної роботи з навчальної дисципліни “Право Європейського Союзу” були взяті за зразок відповідні рекомендації, запропоновані кафедрою цивільного процесу Національного університету “Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого”.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців”, затвердженого наказом ректора від 27 травня 2006 р. № 68-а, для індивідуальної роботи студентів з “Основ права Європейського Союзу” запропоновано такі її види:

- анутовання додаткової літератури, складання бібліографічних описів тощо;
- есе за вузькоспеціальною тематикою;
- складання термінологічних словників;
- написання рефератів, курсових робіт, наукових доповідей, наукових статей, тез наукових доповідей;
- складання тематичних кросвордів;
- розробку схем, таблиць.

Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами та узгодженням із викладачем на початку навчального року (семестру). Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи здійснює керівник – викладач, закріплений кафедрою за академічною студентською навчальною групою, або лектор (у разі підготовки курсової роботи, наукової доповіді, наукової статті, тез наукової доповіді). При виникненні певних питань студенти можуть звернутися за консультаціями до викладача й отримати необхідні роз’яснення щодо організації та виконання індивідуальної роботи.

Виконання індивідуальної роботи оцінюється від 0 до 5 балів.

Індивідуальна робота надається на кафедру для перевірки за 20 днів до початку екзаменаційної сесії.

Навчальна діяльність студентів, які виконують курсові або науково-дослідні роботи, готують наукові доповіді з “Основ права Європейського Союзу” як члени студентського наукового гуртка кафедри, за результатами захисту курсових робіт, науково-дослідного завдання, виступу з доповіддю за рішенням кафедри може зараховуватися як індивідуальна робота.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Анотування додаткової літератури та складання бібліографічних описів

Анотування додаткової літератури полягає у складанні студентом анотацій опрацьованої ним літератури з права Європейського Союзу.

Анотування є самостійною формою індивідуальної роботи, яка потребує відповідного ґрунтованого аналізу запропонованих джерел. Анотація додаткової літератури має містити коротку характеристику публікації, викладення основних положень та висвітлення її сутності, власні узагальнення й оцінку предмета дослідження анотованого джерела, а також висновки щодо його практичного або теоретичного значення. Виконана робота подається на кафедрі в друкованому або рукописному вигляді.

Можна анотувати й інші джерела за різною тематикою права Європейського Союзу за погодженням з викладачем.

Анотуванню підлягає не менше 25 сторінок наукового джерела (розділ, підрозділ монографії) або ж не менше ніж три наукові статті з проблематики права Європейського Союзу. Разом з анотацією надається ксерокопія статті.

За виконання всіх вимог щодо анотування додаткової літератури можна максимально отримати 5 балів. Кількість балів буде зменшена в разі неохайного оформлення, неповного розкриття змісту анотованого джерела або ж анотування додаткової літератури в меншому обсязі.

Список наукових джерел з права ЄС для анотування

Анакіна Т. Прецедентні рішення Суду Європейських співтовариств у становленні правопорядку ЄС / Т. Анакіна // Підприємництво, госп-во і право. – 2008. – № 2. – С. 49-52.

Анакіна Т. Співвідношення прецедентної практики судів Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини / Т. Анакіна // Підприємництво, госп-во і право. – 2008. – № 8. – С. 145-148.

Арнольд Р. О Хартии Европейского Союза об основных правах / Р. Арнольд // Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. – 2002. – № 3 (40). – С. 12-20.

Бранчук І. Конституційно-правовий механізм взаємодії права Європейського Союзу та національного права держав-членів / І. Бранчук // Підприємництво, госп-во і право. – 2009. – № 9. – С. 18-21.

Брацук І. Механізм імплементації норм права ЄС у національні правопорядки держав-членів: загальнотеоретична характеристика / І. Брацук // Юрид. Україна. – 2009. – № 5. – С. 126-131.

Брацук І. Вплив Суду ЄС на формування та розвиток принципу прямої дії Європейського Союзу // Юрид. Україна. – 2010. – № 2. – С. 129-132.

Булгакова Д. О. Конституційна реформа Європейського Союзу за Лісабонським договором. Основні положення // Вісн. Харків. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2010. – Вип. 2(49). – С. 13-22.

Буроменский М. В. Защита прав человека в Европейском Союзе / М. В. Буроменский, Р. Б. Хорольский // Пробл. законности. – 1998. – Вип. 36. – С. 84-90.

Венецька О. Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу та Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: проблема взаємодії / О. Венецька // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2007. – № 38 – С.161-167.

Вдовиченко О. Основні зміни інституційної системи Європейського Союзу після Лісабонського договору / О. Вдовиченко // Юрид. Україна. – № 9 (93). – 2010. – С. 118-123.

Вдовиченко О. Визначення компетенції Європейського Союзу за Лісабонським договором / О. Вдовиченко // Юрид. Україна. – № 5 (101). – 2011. – С. 106-110.

Гладенко О. Лісабонський договір 2007 р. як новий етап

еволуційного розвитку права Європейського Союзу / О. Гладенко // Вісн. Центр. вибор. комісії. – 2008. – № 1 (11). – С. 73-77.

Грицаєнко Л. Л. Інституційний механізм Європейського Союзу / Л. Л. Грицаєнко. – К.: Б. в., 2010. – 19 с.

Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : моногр. / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. – К.: Право України, 2012. – 336 с.

Дідікін А. Лісабонський договір і реформа правової системи Європейського Союзу / А. Дідікін // Юрид. журн. – 2010. – № 1. – С. 42-43.

Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу : моногр. / під ред. І. В. Яковюка. – К.: Право України, 2012. – 208 с.

Зеленов Р. Ю. Законодательные процедуры Европейского Союза. Эволюция полномочий Европейского парламента / Р. Ю. Зеленов // Государство и право. – 2005. – № 1. – С. 97-103.

Клемин А. В. О соотношении национального и европейского права А. В. Клемин // Евразийский юрид. журн. – 2010. – № 2. – С. 25-31.

Комарова Т. Природа права ЄС / Т. Комарова / Юрид. вісн. України. – 2004. – № 52 (496). – С. 5.

Комарова Т. В. Судові органи Європейського Союзу та їх юрисдикція / Т. В. Комарова // Юрид. Україна. – 2004. – № 5. – С. 76-80.

Комарова Т. В. Право приватних осіб на пряме оскарження актів інститутів Європейських співтовариств у судах ЄС / Т. В. Комарова // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. – Сер. Право. – 2007. – Вип. 7. – С. 123-127.

Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейських співтовариств щодо ухвалення преюдиціальних рішень / Т. В. Комарова // Пробл. законності, 2007. – Вип. 86. – С. 81-87.

Комарова Т. В. Система юрисдикції Суду Європейських співтовариств / Т. В. Комарова // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. – Сер. Право. – 2008. – Вип. 11. – С. 48-51.

Комарова Т. В. Захист прав українських приватних осіб у Суді Європейських співтовариств / Т. В. Комарова // Пробл. цивільного права та процесу: матеріали міжнар. наук.-практ.

конф., присвяченій пам'яті професора О. А. Пушкіна (23 трав. 2009 р.) – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. – С. 369-371.

Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр. / Т. В. Комарова. – Х.: Право, 2010. – 360 с.

Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна / В. В. Копійка. – К.: Юрид. думка, 2005. – 448 с.

Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 751 с.

Ксантакі Х. Проблема якості законодавства Європейського Союзу: що фактично робиться неправильно? / Х. Ксантакі // Бюл. М-ва юстиції України. – 2004. – № 12 (38). – С. 63.

Куровська І. Проблеми процесу гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу / І. Куровська // Підприємництво, госп-во і право. – 2006. – № 9. – С. 110-112.

Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): моногр. / Л. А. Луць. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 304 с.

Луць Л. А. Генезис ідеї європейської єдності / Л. А. Луць // Актуальні проблеми політики. – 2002. – Вип. 13-14. – С. 668-675.

Марусин І. С. О мерах обеспечения исполнения государствами – членами ЕС своих обязательств в рамках Европейского Союза / И. С. Марусин // Изв. ВУЗов. Правоведение. – 2000. – № 4 (231). – С. 149-158.

Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.

Москаленко О. М. До класифікації джерел права Європейського Союзу / О. М. Москаленко // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Сер. Право. – 2009. – Вип. 1 (5). – С. 55-60.

Муравйов В. І. Асоціація як перший крок до інтеграції / В. І. Муравйов // Акт. пробл. міжнар. відносин. – 2009. – Вип. 86, ч. 1. – С.85-96.

Муравйов В. Міжнародні угоди Європейського Союзу та

acquis communautaire / В. Муравйов // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 306-320.

Муравйов В. І. Наднаціональні інститути в системі органів Європейського Союзу / В. І. Муравйов // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2004. – № 3. – С. 105-113.

Муравйов В. Види компетенцій реформованого Європейського Союзу / В. Муравйов, І. Березовська // Вісн. Київ. ун-ту ім. Тараса Шевченко: Міжнародні відносини. – 2009. – Вип. 37. – С. 53-57.

Муравйов В. Засоби впливу права Європейського Союзу на внутрішні правопорядки третіх країн / В. Муравйов // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 6. – С. 74-76.

Муравйов В. Взаємодія права Європейського Союзу з внутрішнім правом держав-членів / В. Муравйов // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2004. – № 4. – С. 90-99.

Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу: [пер. з англ.] / Н. Мусис. – К.: К.І.С., 2005. – 446 с.

Мовчан Ю. Лісабонський договір – новий етап європейського конституціоналізму / Ю. Мовчан // Віче. – 2008. – № 6. – С. 10-12.

Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції / В. Посельський. – К.: Смолоскип, 2002. – 168 с.

Пономаренко Є. В. Центральні органи виконавчої влади у системі суб'єктів забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні / Є. В. Пономаренко // Вісн. Харк. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2009. – Вип. 3 (46). – С. 146-155.

Правова природа Європейського Союзу // Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; за заг. ред. В. О. Ріяки. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С.236-240.

Рабінович С. П. Гармонізація права України з правом Євросоюзу у контексті проблеми балансування пріоритетів національної правової політики / С. П. Рабінович // Приватне право і підприємництво. – 2009. – Вип. 8. – С. 152-155.

Стрельцова О. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: передумови, проблеми і перспективи /

О. Стрельцова // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 87-97.

Сергієнко М. Інститут захисту прав і свобод людини в законодавчій базі ЄС / М. Сергієнко // Вісн. ЄС. – 2004. – № 1. – С. 8-10.

Свобода П. Вступ до європейського права / П. Свобода; пер. с чес. О. Андрійчука. – К.: К.І.С., 2006. – 280 с.

Смирнова К. Концепція “м’якого” права (soft law) в Європейському Союзі / К. Смирнова // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 329-336.

Стрельцова О. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: передумови, проблеми і перспективи // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 87-97.

Стрельцова О. Становлення та розвиток принципу основних прав людини як джерела права Європейського Союзу / О. Стрельцова // Право України. – 2003. – № 11. – С. 158-16.

Тамм А. Є. Європейський Союз в міжнародно-правових відносинах / А. Є. Тамм, В. О. Ріяка, Ю. М. Коломієць. – Х.: Штрих, 2003. – 240 с.

Ткаченко Є. В. Правовий статус громадян Європейського Союзу / Є. В. Ткаченко // Юрист України. – 2011. – № 1 (14). – С. 17-23.

Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу: наук.-популяр. вид.: пер. з англ. / Ф. Тоді. – К.: К.І.С., 2001. – 142 с.

Толстухин А. Э. Право Европейского Союза: новая модель регулирования межгосударственных отношений / А. Э. Толстухин // Государство и право. – 1997. – № 10. – С. 83-89.

Толкачова Н. Б. Принцип захисту основних прав людини у практиці суду європейських співтовариств / Н. Б. Толкачова // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 532-537.

Трагнюк О. Я. Деякі питання конституційно-правового регулювання членства держав у Європейському Союзі / О. Я. Трагнюк // Політ. і прав. пробл. становлення і розвитку держави на пострадянському просторі: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 черв. 2009 р. – Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2009. – С.3-10.

Трагнюк О. Я. Деякі концептуальні засади побудови інституційної системи Європейського Союзу / О. Я. Трагнюк //

Держ. буд-во та місц. самоврядування: зб. наук. пр. – Вип.10. – Х.: Право, 2005. – С. 67-76.

Трагнюк О. Я. Адаптація права України до права Європейського Союзу як складова механізму євроінтеграції / О. Я. Трагнюк // Держ. буд-во і місц. самоврядування. – 2005. – Вип. 10. – С. 139-141.

Трагнюк О. Я. Деякі питання конституційно-правового регулювання членства держав у Європейському Союзі / О. Я. Трагнюк // Політ. і прав. пробл. становлення і розвитку держави на пострадянському просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 черв. 2009 р. – Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України, 2009. – С.3-10.

Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність: моногр. / А. Тюшка – К.: К.І.С., 2007. – 228 с.

Участь України в агенціях і програмах Європейського Союзу: перспективи та можливості / за ред. О. Шумило. – К.: Міжнар. центр перспективних досліджень, 2008. – 335 с.

Ханик-Посполітак Р. Громадянство Європейського Союзу: реальні права чи імпульс інтеграційним процесам в Європі? / Р. Ханик-Посполітак // Підприємництво, госп-во і право. – 2001. – № 10. – С.78-79.

Хартия Европейского Союза об основных правах: комментарий / С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков, Е. А. Чегринцев, П. А. Калиниченко; под ред. С. Ю. Кашкина. – М.: Юриспруденция, 2001. – 208 с.

Хоббі Ю. С. Вплив наднаціональності на суверенітет держав – членів Європейського Союзу / Ю. С. Хоббі // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 555-559.

Хоббі Ю. С. Правовий статус держав – кандидатів на вступ до Європейського Союзу: проблематика суверенітету / Ю. С. Хоббі // Держава і право. – 2009. – Вип. 44. – С. 614-619.

Хорольський Р. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994 року як джерело права Європейського співтовариства / Р. Хорольський // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 4. – С. 198-207.

Хорольський Р. Б. Судовий прецедент як джерело права Європейського Співтовариства / Р. Б. Хорольський // Пробл. законності. – 1999. – Вип. 39. – С. 204-210.

Шевчук С. В. Судовий прецедент у праві ЄС / С. В. Шевчук // Бюл. М-ва юстиції України. – 2007. – № 6 (68). – С. 78-85.

Шпакович О. Принципи субсидіарності і пропорційності у праві Європейського Союзу / О. Шпакович // Право України. – 2012. – № 3-4. – С. 321-328.

Якименко Х. Відображення ідеї наднаціональності в історії європейської інтеграції / Х. Якименко // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2008. – № 1. – С. 251-261.

Якименко Х. Основні підходи щодо розуміння правового статусу Європейського Союзу / Х. Якименко // Там же. – 2008. – № 2. – С. 262-272.

Яковюк І. Права людини в Європейському Союзі: загальнотеоретичний аналіз / І. Яковюк // Там же. – 2009. – № 1 (56). – С. 55-64.

Яковюк І. Громадянство Європейського Союзу: поняття і співвідношення з національним громадянством / І. Яковюк // Пробл. законності. – 2010. – Вип. 107. – С. 13-22.

Яковюк І. Державний суверенітет національних держав у складі Європейського Союзу: проблеми визначення / І. Яковюк // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2004. – № 3 (38). – С. 114-126.

Яковюк І. Субсидіарність як принцип взаємовідносин національних держав і Європейського Союзу / І. Яковюк // Там же. – 2004. – № 4 (39). – С. 22-30.

Яковюк І. Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин / І. Яковюк // Там же. – 2009. – № 3 (58). – С. 14-28.

Яковюк І. В. Про особливості прояву принципу поділу влади в інституційній системі Європейського Союзу: постановка питання / І. В. Яковюк // Держ. буд-во та місц. самоврядування: зб. наук. пр. – Х.: Право, 2003. – № 5. – С. 17-27.

Складання бібліографічних описів наукової літератури здійснюється за погодженою з викладачем темою (декількома темами) навчальної дисципліни “Основи права Європейського Союзу”.

Бібліографічні описи складаються відповідно до вимог ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT)”. Бібліографічний опис має бути написаний власноруч або виконаний на ПК і містити не менше 30 наукових джерел.

Додержання всіх вимог до цього виду роботи та підготовка двох бібліографічних описів максимально оцінюється 5-ма балами. Неохайне оформлення бібліографічних описів, неповне врахування вимог щодо їх складання є підставою для зниження оцінки.

3.2. Письмове есе за вузькоспеціальною тематикою

Для поглибленого вивчення окремих практичних і теоретичних проблем з права ЄС, розвинення творчого підходу та самостійного осмислення обраної для дослідження теми кафедра пропонує такий вид індивідуальної роботи, як есе.

Тема есе має бути погодженою з викладачем.

Для есе слід використати не менше п'яти наукових джерел. Обсяг всієї роботи – приблизно 10 сторінок друкованого тексту формату А-4 через 1,5 інтервалу або 13-15 сторінок рукописного. Есе має бути виконане власноруч або на ПК.

За виконання всіх вимог або за умови написання двох есе студент отримує 5 балів. У разі неохайного оформлення, неповного врахування вимог щодо виконання, зокрема щодо обсягу есе та кількості використаних джерел, оцінка буде нижчою.

Т е м и е с е

1. Розвиток права ЄС – від Європейських співтовариств до Європейського Союзу.
2. Проблеми джерел права ЄС.
3. Проблеми правового захисту права ЄС.
4. Принципи права Європейського Союзу.
5. Проблеми застосування принципу субсидіарності та пропорційності в правовій системі ЄС.
6. Особливості застосування прецедентів Суду ЄС.
8. Захист права ЄС у національних судах держав-членів.
9. Проблеми визначення правової природи ЄС.
10. Політична природа Європейського Союзу.
11. Принципи побудови інституційного механізму Європейського Союзу як відображення складної політико-правової природи ЄС.
12. Набуття членства у Європейському Союзі. Аналіз і характеристика критеріїв та етапів.
13. Питання про межі суверенітету держав у рамках інтеграційного утворення.
14. Права особи у ЄС.
15. Можливості захисту прав громадян третіх держав на території Європейського Союзу.
16. Правовий режим Європейського економічного простору.
17. Правові засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*.
18. Особливості застосування адаптованих норм права ЄС у національному правопорядку України.
19. Механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС.
20. Участь України в ініціативі ЄС “Східне партнерство”: природа, цілі, формати діалогів.

3.3. Складання термінологічних словників

Термінологічний словник містить терміни з права Європейського Союзу та їх тлумачення. Складання термінологічних словників здійснюється за однією або декількома темами навчальної дисципліни за погодженням із викладачем.

До словника можна включати як законодавчо визначені, так і терміни, запропоновані в доктрині європейського права, конституційного та міжнародного права. Термінологічний словник має містити не менше 20 термінів з права ЄС за відповідною темою, бути написаним власноруч або виконаний на ПК.

За виконання всіх вимог щодо складання та підготовку двох словників студент отримує 5 балів. Неохайне оформлення, неповне врахування вимог, складення термінологічного словника з меншою за рекомендовану кількістю термінів – підстави для зниження оцінки.

Теми для складання термінологічного словника

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського союзу.
9. Агенції Європейського союзу.
10. Членство у Європейському Союзі.

3.4. Написання курсових робіт, рефератів, наукових статей, тез наукових доповідей

Курсові роботи виконуються відповідно до тем, рекомендованих кафедрою. За погодженням з викладачем студент може виконати курсову роботу за будь-якою темою з “Осн нов права Європейського Союзу”.

Обсяг курсової роботи (наукової доповіді) – один друкований аркуш (23-24 сторінки формату А4 рукописного тексту). Робота має бути виконана акуратно і грамотно, сторінки нумеруються, у кінці ставиться підпис автора і дата, має бути написана державною мовою, власноруч або надрукована.

Правила оформлення курсової роботи (наукової доповіді)

1. На титульному листі вказуються: Міністерство освіти і науки України, Національний університет “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”, кафедра міжнародного права; назва теми; прізвище та ініціали автора роботи із зазначенням факультету, курсу та номера академічної групи; відомості про наукового керівника; рік написання роботи.

2. На першій сторінці (нумерується як 3 сторінка) наводиться план курсової роботи (наукової доповіді). Він має містити вступ, розділи (підрозділи), висновок та список використаних джерел.

3. У всіх випадках використання наукової літератури, а також нормативно-правових актів, матеріалів судової практики обов’язкові посилання на відповідні джерела. При цьому вказуються лише фактично використані джерела.

Посилання доцільно розташовувати в кінці сторінки (у виносках), у нижній частині роботи, застосовуючи наскрізну нумерацію (послідовно для всього тексту роботи) або нумерацію посилань для кожної сторінки окремо (роздільна нумерація), можлива нумерація окремо і по кожному питанню теми.

При посиланні на законодавчі акти необхідно наводити їх повну офіційну назву та джерело опублікування (напр.: Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. // Відом. Верхов. Ради. – 2004. – № 29. – Ст. 367).

Будь-яку цитату треба брати в лапки і вказувати прізвище та ініціали автора, а у виносці – назву книги, місце, де вона видана, назву видавництва, рік видання і сторінку (напр.: Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у

сфері зовнішньої політики та безпеки: моногр. / М. М. Микієвич. – Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 416 с.).

Якщо використовуються статті окремих авторів, необхідно вказати прізвище та ініціали автора (авторів), а у виносці – джерело, де надрукована стаття (книга, збірник), рік видання, номер джерела, сторінку (напр.: Комарова Т. В. Припинення невиконання зобов'язання державами – членами ЄС / Т. В. Комарова // Пробл. законності: респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. – Вип. 91. – С. 173-179.).

При кількох посиланнях на одне джерело на одній і тій самій сторінці, якщо вони розташовані послідовно, достатньо, не повторюючи його назву, написати: “Там само. – С. ...” (напр.: *1. Грицяк І. Право та інституції Європейського Союзу / І. Грицяк. – К.: К.І.С., 2006. – С. 34; *2. Грицяк І. Там само. – С. 37).

Якщо в роботі цитується одна й та сама книга або стаття одного й того ж автора, то можна, не повторюючи її назви кожного разу, обмежитися прізвищем та ініціалами автора з вказівкою: Вказ. твір або Вказ. пр. – С. ... (напр., Гердеген М. Вказ. твір. – С. 77).

У тих випадках, коли думка автора наводиться лише в переказі, то перед назвою джерела або прізвища автора ставлять скорочену вказівку “Див.” (напр.: Див.: Дайнен Д. Дедалі міцніший Союз: курс європейської інтеграції / Д. Дайнен; пер. з англ. М. Марченко. – К.: К.І.С., 2006. – 699 с.).

4. Наприкінці роботи необхідно навести список фактично використаної літератури, нормативного матеріалу та судової практики. Список літератури слід оформлювати за встановленими правилами:

1) спеціальна література подається в алфавітному порядку із вказівкою загальної кількості сторінок (напр.: Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: [посіб.] / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко; за ред. Л. В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 751 с.);

2) нормативно-правові акти подаються в алфавітному порядку із зазначенням дати їх прийняття та номера, а також

джерела.

Належним чином оформлена робота здається до лабораторії кафедри міжнародного права.

Перед захистом курсової роботи (наукової доповіді) студент має попередньо ознайомитися із зауваженнями рецензента і підготувати відповіді на них.

Захист курсових робіт (наукових доповідей) відбувається згідно із встановленим графіком викладача кафедри (комісії кафедри) та учбового відділу. Під час захисту студент робить повідомлення про основні питання, розглянуті в роботі, власні висновки та відповідає на запитання викладача (членів комісії). Остаточна оцінка визначається не тільки за змістом роботи, а й за результатами захисту.

Підсумки захисту всіх курсових робіт (наукових доповідей) підводяться комісіями та обговорюються на засіданнях кафедри. Кафедра може рекомендувати роботу для участі в конкурсі студентських наукових робіт.

За умов виконання всіх вимог щодо написання курсової роботи за результатами захисту на засіданні наукового гуртка студент отримує 5 балів.

Р е ф е р а т виконується з конкретних питань права ЄС. Тема реферату погоджується з викладачем.

Студент має виконати, як мінімум, два реферати обсягом не менше 10-ти сторінок формату А-4 кожний. Для реферату слід використати п'ять й більше джерел, переважно наукового спрямування. Робота має бути написана власноруч.

Реферати студентів можуть заслуховуватися під час практичних занять.

За виконання всіх вимог щодо написання максимально можна отримати 5 балів. Неохайне оформлення, неповне врахування вимог щодо виконання, зокрема, щодо обсягу реферату й кількості використаних джерел – підстави для зниження оцінки.

Тема **н а у к о в о ї с т а т т і** обирається за актуальною проблематикою і погоджується з викладачем. Її структура має відповідати вимогам п. 3 постанови Вищої атестаційної комісії України “Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України” від 15 січня 2003 р., № 7-05/1, зокре-

ма, стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вивчення даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Обсяг наукової статті має становити від 6 до 12 сторінок формату А-4. Наприкінці обов'язково наводиться список використаних джерел.

Наукові статті публікуються у фахових та інших наукових виданнях. У разі істотного доопрацювання статті викладачем вона може публікуватися у співавторстві з ним.

За умов виконання всіх вимог щодо написання наукової статті студент отримує 5 балів, кількість яких може зменшуватися в разі неохайного оформлення наукової статті, неповного врахування вимог щодо виконання, факту неопублікування статті.

Написання тез наукової доповіді можливе за різними темами, що стосуються права Європейського Союзу, погодженими студентом з викладачем.

Тези готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової (студентської, молодих учених) конференції. Як правило, обсяг тез наукової доповіді становить не більше 4-х сторінок формату А-4.

За результатами виступу студента з науковою доповіддю тези цієї доповіді публікуються у збірнику тез наукової конференції. У разі істотного доопрацювання наукової доповіді викладачем тези можуть бути опубліковані у співавторстві з останнім.

За виконання всіх вимог щодо написання тез наукової доповіді та за умови виступу на науковій конференції студент отримує 5 балів. Кількість балів може зменшуватися в разі неопублікування тез через неповне врахування вимог щодо їх виконання або якщо студент не виступив з доповіддю на науковій конференції.

Теми рефератів

1. Історія становлення і розвитку європейської інтеграції після Другої світової війни.
2. Закон України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” як джерело, що визначає основні напрямки процесу адаптації законодавства України до права ЄС.
3. Основні риси Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.
4. Співробітництво правоохоронних органів України з правоохоронними органами ЄС.
5. Співробітництво України та ЄС у сфері екології.
6. Співробітництво України та ЄС в рамках Європейської політики безпеки та оборони.
7. Участь України у програмі ЄС «Європейська політика сусідства»: мета, цілі. Двосторонній план дій Україна – ЄС.
8. Договір про заснування Європейського енергетичного співтовариства.
9. “Хвилі” розширення ЄС.
10. Лісабонський договір – новий етап у розвитку Європейського Союзу. Основні зміни.
11. Цінності ЄС, їх практичне значення.
12. Міжнародна правосуб’єктність ЄС та способи її реалізації. Правосуб’єктність ЄС за національними правом держав-членів.
13. Посилене співробітництво у ЄС: умови та процедура участі держав-членів.
14. Хартія про основоположні права Європейського Союзу 2000 р., її юридична сила, структура та зміст.
15. Інститути припинення та призупинення членства держав у Європейському Союзі.
16. Інститут громадянства Європейського Союзу.
17. Правовий статус Європейського Парламенту.
18. Правовий статус Європейської Комісії.
19. Правовий статус Європейської Ради.
20. Правовий статус Європейського Омбудсмана.
21. Європейське поліцейське відомство (Європол): його

статус.

22. Основні процедури прийняття рішень в ЄС та суб'єкти законодавчого процесу.

23. Принцип верховенства права ЄС щодо національного права держав-членів.

24. Співвідношення права ЄС з міжнародним публічним правом.

25. Регламент і директива як джерела право ЄС.

3.5. Складання тематичних кросвордів

Складання тематичних кросвордів здійснюється студентом за однією або за декількома темами “Основ права Європейського Союзу” за погодженням з викладачем.

До тематичного кросворду можна включати як законодавчо визначені терміни, так і запропоновані в доктрині права ЄС. Він має містити не менше 20 термінів з права ЄС по вертикалі і стільки ж – по горизонталі. Виконувати кросворд слід власноруч або на ПК.

За виконання всіх вимог та складання двох кросвордів студент отримує п'ять балів. Кількість балів може зменшуватися в разі неохайного оформлення, неповного врахування вимог, наприклад, складення тематичного кросворда з меншою ніж рекомендована кількістю термінів.

Теми кросвордів

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського Союзу.
9. Агенції Європейського Союзу.
10. Членство у Європейському Союзі.

3.6. Розробка схем, таблиць

Складання схем, таблиць є формою індивідуальної роботи, яка полягає в розробці та кресленні схеми або таблиці на основі аналізу різноманітних джерел, присвячених праву ЄС.

Складання схем, таблиць здійснюється за однією з тем навчальної дисципліни “Основи права Європейського Союзу” за погодженням з викладачем.

Схеми, таблиці оформлюються від руки обсягом 1-2 сторінки. Схема, таблиця повинна надавати уявлення про наявні взаємозв'язки між окремими її елементами.

За виконання всіх умов щодо складання та підготовку двох схем або таблиць студент отримує 5 балів. Оцінка може бути знижена через неохайне оформлення, неповну відповідність вимогам.

Теми для складання схем (таблиць)

1. Предмет і система права ЄС.
2. Джерела права ЄС.
3. Суб'єкти права ЄС.
4. Інституційна будова ЄС.
5. Компетенція Європейського Союзу.
6. Судова система Європейського Союзу.
7. Законодавчий процес у Європейському Союзі.
8. Фінансова система Європейського союзу.
9. Агенції Європейського союзу.
10. Членство у Європейському Союзі.
або за будь-якою іншою темою навчального курсу.

Навчальне видання

**ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА
СТУДЕНТІВ**

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**“ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ”**

Методичні рекомендації

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів 5 курсу

Укладачі: АНАКІНА Тетяна Миколаївна,
БУРОМЕНСЬКИЙ Михайло Всеволодович,
КОМАРОВА Тетяна Вячеславівна,
СТЕШЕНКО Володимир Миколайович,
ТРАГНЮК Олеся Янівна

Відповідальний за випуск *М. В. Буроменський*

Редактор *О. І. Борисенко*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2013

Підп. до друку 03.07.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,4. Облік.-вид. арк. 0,85. Вид. № 321.
Тираж 120 прим. Зам. № 4611. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.